

Oorlog onder de mensen

MELD JE AAN VOOR ONZE NIEUWSBRIEF

Zo blijf je op de hoogte van de nieuwste boeken van Ambo|Anthos uitgevers en ontvang je leuke extra's, zoals prijsvragen, exclusieve aanbiedingen en leesfragmenten. Ook word je geïnformeerd over onze lezingen, signeersessies en over andere interessante bijeenkomsten die wij geregeld organiseren.

Anmelden kan via www.amboanthos.nl/nieuwsbrief

Martijn Kitzen

Oorlog onder de mensen

Militaire inzichten uit Atjeh en Uruzgan

Ambo|Anthos
Amsterdam

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten te regelen voor al het in dit boek opgenomen beeldmateriaal. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht zich alsnog tot de uitgever te wenden.

Dit boek is op persoonlijke titel geschreven, de denkbeelden en standpunten die erin voorkomen vertegenwoordigen de persoonlijke opvattingen en mening van de auteur.

ISBN 978 90 263 3752 9

© 2016 Martijn Kitzen

Omslagontwerp Studio Jan de Boer

Kaarten p. 371, 372 en 377 © GO Graphics, Wijk bij Duurstede

Omslagillustratie © Jeroen Oerlemans / Hollandse Hoogte

Foto auteur © Merlijn Doomernik

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Inhoud

PROLOOG 9

INLEIDING

Oorlog onder de mensen, nu en toen 13

I DE ATJEHOORLOG 31

Oorlog in Atjeh 33

De teukoe Oemar-politiek 72

De onderwerping van Atjeh: de Atjeh-strategie
en de uiteindelijke pacificatie 109

II URUZGAN 161

Afghanistan en de War on Terror 163

Stammenstrijd 204

Counterinsurgency 256

CONCLUSIE

Lessen voor de oorlog onder de mensen van morgen 325

Dankwoord 341

Noten 343

Een opmerking over bronvermelding 359

Afkortingen 361

Verklarende woordenlijst 363

Kaarten en bijlages 365

Register 379

‘Wat hij nu wilde bereiken, was een doel, waarvan de idee sproot uit zijn menselijkheid, uit het edele van hemzelve. Wat hij nu wilde bereiken was een ideaal, een ideaal van Westerling in het Oosten, en van Westerling, die het Oosten zag, zoals hij het zien wilde en alleen zien kon.’

– Louis Couperus, *De Stille Kracht*

‘We zijn slechts passanten.’

– Kapitein van het Korps Commandotroepen, juli 2007

PROLOOG

Tarin Kot, 12 november 2008

‘Maar iedereen weet toch dat deze stammen al vanaf 2001 met de Taliban samenwerken en de overheid dwarsbomen?’ Geïrriteerd antwoordt Obaidullah, het hoofd van Uruzgans onafhankelijke kiescommissie, op de vraag waarom er bij de verkiezingen volgend jaar geen stembureaus komen in de gebieden van de Ghilzai-stammen, ten noorden en oosten van de provinciale hoofdstad Tarin Kot. Met zijn verzorgde baard en een olijkleurig jack dat goed past bij zijn ogen, lijkt de man die verantwoordelijk is voor de prille democratie in de provincie meer op een snelle zakenman dan een inwoner van Uruzgan. Obaidullah maakt geen gebruik van de zachte kussens op de grond, maar gaat aan tafel zitten, in tegenstelling tot de stamoudsten die ook graag geziene gasten zijn, hier in dit vergadercentrum dat met Nederlands geld is gebouwd. Hij gedraagt zich niet alleen wester, maar onderschrijft ook echt het belang van de invoering van democratie in Afghanistan. Hij weet dat de verkiezingen zijn bedoeld om het draagvlak van de regering in Kabul te vergroten door de bevolking inspraak te geven. Een visie die hij graag onderstreept door te pas en te onpas een kleurige Engelstalige folder van de overkoepelende nationale onafhankelijke kiescommissie tevoorschijn te halen. Gecombineerd met zijn kennis van de lokale samenleving maakt dit Obaidullah tot de gedroomde kandidaat om de verkiezingen van 2009 te organiseren en een eerlijke stembusgang te garanderen. Wat totaal niet strookt met dit beeld: zijn voornemen om geen stemlokalen te openen in de gebieden van de Ghilzai-stammen. Dit zou het voor de inwoners daar zo goed als onmogelijk maken hun stem uit te

brengen. Sommige van die stammen werken inderdaad samen met de Taliban, maar iedereen in Uruzgan weet dat dit een gevolg is van vroegere onderdrukking door de oude gouverneur en lokale *warlord* Jan Mohammed Khan. De verkiezingen zijn juist een middel om deze mensen weer bij de overheid te betrekken. Waarom zou Obaidullah dat willen tegenhouden?

Nadat een lokale medewerker nieuwe thee heeft ingeschonken gaat het gesprek tussen de delegatie van de Task Force Uruzgan (TFU) en het hoofd van de onafhankelijke kiescommissie verder. De sfeer is grimmig. Gebogen over de kaart met geplande locaties van stembureaus proberen de Nederlandse diplomaat, zijn tolk en ikzelf – op dat moment als majoor werkzaam bij de staf van de TFU – Obaidullah van gedachten te laten veranderen. De ervaren vrouwelijke Nederlands-Afghaanse tolk is duidelijk gewend aan dit soort gesprekken en heeft genoeg aan korte instructies om de verhitte discussie verder te voeren. Zowel Obaidullah als de tolk gebruikt keer op keer de term *polling stations*, stembureaus. Blijkbaar hebben in het kielzog van de westerse interventie en de invoer van democratie ook daaraan gerelateerde Engelse termen hun entree gemaakt in het Pashto. Het hoofd van de onafhankelijke kiescommissie verdedigt zijn besluit door te wijzen op het gebrek aan veiligheid in de Ghilzai-gebieden. Hij heeft wel een punt: de Taliban zijn er nog altijd actief en er vinden regelmatig aanslagen plaats. Maar als we eens goed op de kaart kijken, zien we dat dit ook geldt voor een paar plaatsen waar wél stembureaus komen. Bovendien is het in de Ghilzai-gebieden de afgelopen jaren een stuk rustiger geworden doordat de Nederlanders van de TFU zich volop inzetten om de bewoners weer binnen het kamp van de Afghaanse regering te brengen. Enkele lokale leiders bleken zelfs bereid samen te werken om de veiligheid te verbeteren en ontwikkelingsprojecten toe te laten. De heersende onveiligheid in deze gebieden is rechtstreeks terug te voeren op een gebrek aan vertrouwen in de lokale overheid. Verhoging van de politieke participatiemogelijkheden draagt juist bij aan het herstel van de band tussen de Ghilzai en het provinciale bestuur. In onze ogen is het argument van onveiligheid dan ook geen overtuigend argument. Sterker nog, de verkiezingen van volgend jaar zullen met steun van de TFU goed be-

veiligd worden door Afghaanse agenten en soldaten, waardoor ook de bewoners van onveilige gebieden de gang naar de stembus kunnen maken. De nu zichtbaar geërgerde Obaidullah houdt echter voet bij stuk. We krijgen nog net de toezegging dat hij nog een keer naar de locaties van de stembureaus zal kijken, en het gesprek is afgelopen. In plaats van de bijna oneindige reeks omhelzingen ter afsluiting, kan er dit keer nog net een handdruk van af.

Het lijkt er dus op dat een belangrijk vertegenwoordiger van de Afghaanse overheid het de Ghilzai op grond van veiligheidsredenen vrijwel onmogelijk gaat maken volgend jaar hun stem uit te brengen. De manier waarop onze gesprekspartner over de Ghilzai sprak en het feit dat er op andere onveilige locaties wél stembureaus komen, hebben ons echter vooral duidelijk gemaakt dat in Obaidullahs ogen de Ghilzai-stammen zelf het probleem zijn. Waar komt die achterdocht vandaan? Is Obaidullah wellicht gelieerd aan de voormalig gouverneur, warlord Jan Mohammed Khan? Of heeft Obaidullah een ander belang bij het benadelen van de Ghilzai? Het is bekend dat zijn eigen stam een langlopend conflict heeft met een van de Ghilzai-stammen. Ondanks zijn westerse voorkomen en gedrag wordt Obaidullahs optreden als het hoofd van een officieel overheidsorgaan in de eerste plaats bepaald door lokale belangen. Het gevolg van deze koers is in ieder geval dat de overheid zo alleen maar het draagvlak van de Taliban in de provincie in stand houdt in plaats van verkleint.

Het is kenmerkend voor wat de Nederlandse militairen hier al meer dan twee jaar meemaken. Officieel vechten de Afghaanse regering en haar internationale bondgenoten tegen de Taliban, maar het conflict op de grond is heel wat minder overzichtelijk. Achter de schermen strijden warlords en stamoudsten voor hun eigen belang waarbij ze handig gebruikmaken van de Afghaanse overheid of de Taliban, afhankelijk van wat hun op dat moment het beste uitkomt. Hoewel de buitenlandse troepen ernaar streven de bevolking zo goed mogelijk te beschermen, zijn zij als steunpilaar van de Afghaanse overheid net zo goed deel van dit onoverzichtelijke lokale krachtenveld. Al ruim voor het officiële begin van de missie worstelden Nederlandse soldaten en diplomaten met de dynamiek van het strijdtoneel in Uruzgan. Nog voor de ontplooiing van de eerste TFU op 1 augustus

2006 werd gouverneur Jan Mohammed ontslagen als gevolg van Nederlandse diplomatieke druk. Hoewel zijn vertrek van enig inzicht in de provinciale omstandigheden getuigt, bleek het toch een moeizaam proces om uit te vinden hoe de machtsverhoudingen onder de bevolking precies liggen en hoe oude tegenstellingen of bondgenootschappen de huidige relaties tussen de lokale leiders beïnvloeden. De Nederlanders hebben sinds het begin van de missie flink bijgeleerd, maar het blijft opletten. Een verrassing of vergissing is nooit ver weg, in het Afghaanse strijdgewoel is niks wat het lijkt.

Dit voorval laat goed zien dat de ogenschijnlijk 'overzichtelijke' oorlog tussen de Taliban en de Afghaanse overheid wordt doorkruist door een complex schaduwspel op lokaal niveau. Voor westerse troepen vervaagt daardoor het onderscheid tussen vriend en vijand. De Afghaanse overheid is niet alleen bondgenoot, maar ook een hinderlijke sta-in-de-weg in de strijd tegen de Taliban. Andersom blijken aan de Taliban gelieerde stammen open te staan voor samenwerking met westerse militairen. De vele onderlinge conflicten vormen een rookgordijn waardoor het soms onmogelijk is te bepalen wie aan welke kant staat. De Nederlanders in Uruzgan hebben gedurende de TFU-missie de lokale dynamiek van het conflict steeds beter leren kennen. Het feit dat tijdig onderkend werd dat Obaidullah de Ghilzai probeerde uit te sluiten is hier een voorbeeld van. Het begrijpen van de lokale omstandigheden is echter slechts een eerste stap. Het gaat er in dit soort oorlogen om deze kennis te gebruiken voor de bestrijding van de opstandelingen en het duurzaam vestigen van het gezag van de overheid. Hoe pak je dit aan, wat betekent dit in de praktijk? En, belangrijker nog, heeft zo'n aanpak kans van slagen?

INLEIDING

Oorlog onder de mensen, nu en toen

In Uruzgan leerden Nederlandse militairen dat klassieke westerse opvattingen over oorlog en staatsvorming tekortschieten voor het bestrijden van opstandelingen in sterk verdeelde niet-westerse samenlevingen. De Taliban bleek een sluwe tegenstander die dankzij zijn uitgebreide kennis van de omstandigheden behendig kon manoeuvreren onder de lokale bevolking. Als de TFU een grote operatie lanceerde in een gebied vol Talibanstrijders gingen deze snel op onder de bewoners om weer tevoorschijn te komen zodra de Nederlandse militairen weer vertrokken waren. Het liefst gingen de opstandelingen de directe confrontatie met de goed uitgeruste en opgeleide Nederlandse soldaten uit de weg en maakten ze gebruik van bembommen of van afstand gelanceerde raketten om zo op hun eigen voorwaarden het gevecht aan te gaan. Dat vergt een heel andere aanpak dan strijd leveren met een leger van een ander land, een taak waar westerse krijgsmachten tot op de dag van vandaag voor geoptimaliseerd zijn.

De strategie om naast het vechten tegen de opstandelingen ook de positie van de regering te versterken is in ieder geval wel deel van de oplossing. Als de overheid meer vat krijgt op de bevolking, zal de steun voor de opstandelingen afnemen en wordt het voor de tegenstander veel moeilijker zich onder de lokale bevolking te verschuilen. Bovendien wordt zo ook aan stabiliteit op lange termijn gewerkt. Na de val van het Taliban-regime in 2001 besloot de internationale gemeenschap tot het opbouwen van een moderne staat naar westers voorbeeld. Dit zogenaamde ‘liberale project’ moet uiteindelijk leiden tot een demo-

cratisch gekozen regering in Kabul die zelfstandig – zonder buitenlandse hulp – het lokale bestuur in de provincies kan aansturen om zo de bevolking alle voordelen van een moderne staat te bieden.¹ Uiteraard zijn verkiezingen een essentieel onderdeel van dit proces. Maar past dit westerse model wel bij Afghanistan? De ervaring uit de proloog laat zien dat verkiezingen onder invloed staan van lokale rivaliteit. Bij de verkiezingen in 2009 brachten niet alleen de Ghilzai nauwelijks een stem uit, ook vele andere stammen in Uruzgan onthielden zich van stemmen omdat ze niet geloofden in eerlijke verkiezingen. De stam van voormalig gouverneur Jan Mohammed Khan ging wel massaal stemmen en veroverde zo een meerderheid in de provinciale raad. Hoewel de verkiezingen organisatorisch een groot succes waren en zonder grote incidenten verliepen, toonden ze het bankroet van de snelle invoering van democratie in deze sterk verdeelde lokale samenleving. De verkiezingen van 2010 en 2014 bevestigden dit beeld.

Ook in de oorlog in Irak en bijvoorbeeld het conflict in Mali verzandden aanvankelijk succesvolle militaire operaties al gauw in moeizame pogingen stabiliteit te brengen. Een antwoord op deze problematiek kan pas worden gegeven door eerst te onderkennen dat we hier te maken hebben met een andere vorm van oorlogvoering. Dit is precies wat de voormalige Britse generaal Sir Rupert Smith doet in zijn werk *The Utility of Force*. Smith stelt dat moderne oorlogen niet langer exclusief draaien om het uitvechten van interstatelijke conflicten door gelijksoortige krijgsmachten. Terroristische organisaties, opstandelingen en andere zogeheten ‘irreguliere tegenstanders’ die in staat zijn op te duiken en zich te verschuilen in samenlevingen over de hele wereld, hebben een grote invloed op de huidige internationale veiligheidssituatie. Oorlogen worden niet langer beslist op een relatief overzichtelijk slagveld, maar uitgevochten te midden van de burgerbevolking. Die bevolking vervult dus een sleutelrol in moderne oorlogvoering, militaire acties vinden plaats in aanwezigheid van burgers, ter bescherming van de bevolking of zelfs tegen leden van de bevolking die zich hebben aangesloten bij een tegenstander. Volgens Smith kan moderne oorlogvoering daarom het best gekenmerkt worden als *war amongst the people*, ‘oorlog onder de mensen’.

Wat voor gevolgen heeft dit voor de inzet van militairen? Daarvoor moeten we bij een zijstroom in het westerse militaire denken zijn die zich richt op het bestrijden van opstandelingen (in militair jargon *insurgents*) die een regering willen omverwerpen met behulp van politieke subversie, guerrillatactieken en terroristische aanslagen. Op basis van theoretische inzichten en zijn eigen ervaringen beschreef Mao Zedong in het nog altijd invloedrijke *On Guerrilla Warfare* dat het voor dit soort opstanden essentieel is zich onder de mensen te begeven en de steun van de burgerbevolking te winnen. Met de beroemde vergelijking dat opstandelingen zich tot de bevolking verhouden als vissen tot water, illustreerde hij dat zonder gebruik te maken van de lokale samenleving iedere opstand gedoemd is te mislukken. De zogeheten *counterinsurgency*-school in het westerse militaire denken deelt deze opvatting. De strijd tussen regering en opstandelingen is een gevecht om invloed in een lokale samenleving en wordt daarom ook onder de mensen uitgevochten. Het gaat daarbij niet om het rechtstreeks neerslaan van de opstand door middel van een militaire confrontatie, maar om de vijand zijn belangrijkste schuilplaats en bron van steun te ontzeggen: de lokale bevolking. Militair optreden heeft dus als doel om het water onbewoonbaar te maken voor de vissen. Een oorlog onder de mensen winnen is volgens de *counterinsurgency*-benadering een kwestie van het verkrijgen van controle over de lokale samenleving waarbinnen het conflict zich afspeelt.

Controle over een samenleving in de context van de bestrijding van een opstand komt neer op het herstellen van het staatsgezag over de bevolking. Hoewel dit misschien autoritair klinkt, mikt de westerse *counterinsurgency*-benadering juist op het versterken van de legitimiteit van de regering door de band tussen overheid en burgers te versterken. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld het neerslaan van de opstand van de moslimbroederschap in het Syrische Hama door Hafez al-Assad in 1982, de Russische aanpak in Tsjetsjenië, of de pogingen van de huidige Syrische president Bashar al-Assad om met behulp van grof geweld (inclusief chemische wapens en Russische bombardementen) de macht van zijn regime te herstellen. In deze voorbeelden gaat het om absolute heerschappij. Bij *counterinsurgency* gaat het om het vergroten van de samenwerking tussen regering

en bevolking. Bescherming tegen de opstandelingen, sociaaleconomische maatregelen om meer welvaart te brengen en hervormingen die de bevolking meer inspraak in het politieke proces geven, zijn de belangrijkste maatregelen waarmee de mensen overtuigd moeten worden.

Er wordt ook weleens gezegd dat het bestrijden van opstanden draait om het winnen van de *hearts and minds* van de lokale bevolking. Het gaat bij deze vorm van oorlogvoering echter vooral om de *minds*, de rationele overtuiging dat het eigenbelang het best gediend is door samen te werken met de overheid. Indien dit kan worden bereikt door de mensen voordelen te bieden die hun harten winnen is dat mooi meegenomen. Ook de opstandelingen proberen vat te krijgen op de mensen en samenwerkingsverbanden aan te gaan. Zij spelen niet alleen handig in op het eigenbelang van burgers door voordelen te bieden, maar maken ook gebruik van geweld en dwangmaatregelen. Hoewel de regering een deel van de bevolking aan haar kant kan krijgen door haar effectief te beschermen, zullen er altijd groepen en individuen zijn die meer baat hebben bij het steunen van de opstandelingen of voor wie de keuze tussen opstand en regering lood om oud ijzer is. Deze mensen zullen overtuigd moeten worden dat hun eigenbelang het minst geschaad wordt door met de regering samen te werken. Om een opstand te bestrijden moeten dus ook sancties worden opgelegd aan mensen die de opstandelingen steunen. Het gebruik van grootschalig militair geweld is daarbij uiteraard onwenselijk. Dwangmaatregelen zullen zich bijvoorbeeld richten op het ontzeggen van economische hulp aan sympathisanten van de opstandelingen.

Zelfs tijdens de veel geroemde succesvolle Britse counterinsurgency-campagne in Maleisië (1948-1960), waar het begrip 'hearts and minds' zijn oorsprong vindt, werden vaak sancties opgelegd.² De communistische opstand werd ook bestreden door met de opstandelingen sympathiserende delen van de Chinese gemeenschap te interneren in speciaal daarvoor ingerichte dorpen. Uiteraard is een dergelijke maatregel vandaag de dag ondenkbaar. Dit voorbeeld laat echter goed zien dat het een fabel is dat counterinsurgency alleen draait om het versterken van de band tussen staat en samenleving door de har-

ten van de bevolking te winnen. Het opleggen van sancties aan mensen die met de opstandelingen samenwerken is een essentieel wapen in de strijd om de minds. Door het samenspel van dwangmaatregelen aan de ene kant en het bieden van voordelen aan de andere kant kan de overheid de vijand van de bevolking losweken en haar eigen invloed vergroten.

Het westerse militaire gedachtegoed lijkt dus wel degelijk een antwoord te hebben op de vraag hoe je het best oorlog onder de mensen kunt voeren. Waarom moesten de Nederlanders in Urugzan dan toch op zoek naar een methode om de Taliban te bestrijden en de bevolking aan de regering te binden? Waarom verliepen de militaire interventies in Afghanistan en Irak zo moeizaam? Om dit te kunnen begrijpen is het nodig de historische wortels van counterinsurgency te verkennen. Hoewel het concept teruggaat tot de koloniale tijd kende het zijn hoogtijdagen tijdens de postkoloniale conflicten van de jaren 1950 en 1960. Veel koloniën werden in deze periode onafhankelijk, waarbij ze werden geconfronteerd met communistische opstanden. Tegen de achtergrond van de Koude Oorlog leverden westerse landen steun aan nieuwe of overgangsregeringen om te zorgen dat de voormalige overzeese gebieden niet binnen de communistische invloedssfeer zouden vallen. Succesvolle voorbeelden daarvan zijn het Britse optreden in Maleisië, Kenia en Cyprus en de Amerikaanse steun aan de Filipijnse regering in haar strijd tegen maoïstische rebellen. De betekenis van deze periode voor de evolutie van het westerse militaire denken wordt echter vooral bepaald door het Amerikaanse falen in Vietnam, waar eerder de Fransen ook al een nederlaag leden. Ondanks de inzet van veel militairen en een overvloed aan economische hulp bleek Amerika niet in staat de positie van de Zuid-Vietnamese regering te versterken en de opstandelingen van de Vietcong te verslaan. De les die de Amerikaanse strijdkrachten hieruit trokken, was dat voorkomen moest worden dat de troepen nogmaals bij zo'n soort conflict betrokken zouden raken. Op strategisch vlak leidde dit tot de Weinbergerdoctrine van 1984, die strikte voorwaarden stelt aan de inzet van Amerikaanse troepen. Soldaten zijn er om met geweld de vijand te verslaan, niet om de strijd onder de mensen aan te gaan. Nu

de Amerikaanse strijdkrachten als meest vooraanstaande westerse militaire macht het bestrijden van opstanden niet langer als hun taak beschouwden, verdween het concept ‘counterinsurgency’ uit de belangstelling van generaals en doctrineschrijvers. Het einde van de Koude Oorlog en de vredesmissies in de jaren 1990 leidden tot enige hernieuwde belangstelling, maar dit bleef oppervlakkig. Tijdens mijn eigen opleiding aan de Koninklijke Militaire Academie van 1996 tot en met 1999 werd er slechts in een enkel college aandacht besteed aan counterinsurgency. Wel leerden we uitvoerig hoe met behulp van tanks, pantservoertuigen, artillerie en luchtsteun het aanvallend, verdedigend en vertragend gevecht te voeren in een grootschalig conflict.

Counterinsurgency werd pas herontdekt als een gevolg van de nalsleep van de aanslagen van 11 september 2001 en de mislukte poging stabiliteit te brengen in Irak na de succesvolle omverwerping van Saddam Hussein. In het najaar van 2003 werd duidelijk dat Amerikaanse troepen zowel in Afghanistan als in Irak te maken hadden met opstanden. De eenheden waren er totaal niet op voorbereid en er was ook geen doctrine om op terug te vallen – die was na Vietnam immers niet meer geschreven. De Amerikaanse opperbevelhebber in Irak, generaal Ricardo Sanchez, wist zich geen raad met de situatie en werd daarom al snel vergeleken met William Westmoreland, de generaal die voor veel Amerikanen het gezicht is van het falende militaire optreden in Vietnam. De hoogste Amerikaanse militair in Afghanistan, generaal David Barno, stelde net als enkele andere generaals, onder wie David Petraeus in Noord-Irak, voor een oplossing te zoeken in counterinsurgency. Dit betekende het begin van een moeizaam leerproces dat uiteindelijk leidde tot de invoering van een nieuwe strategie in Irak in 2007. In Afghanistan duurde het zelfs tot 2010 voordat er gesproken kon worden van een counterinsurgency-campagne. En dat verklaart waarom de Nederlanders in Uruzgan zelf op zoek moesten naar een methode om de Taliban te bestrijden en de positie van de regering te versterken.

Een belangrijk verschil tussen de hedendaagse oorlogen onder de mensen en de conflicten uit de postkoloniale periode is de beschikbaarheid van middelen om de strijd met de opstandelingen aan te

gaan. Westerse krijgsmachten zijn vandaag de dag een stuk kleiner dan hun voorgangers in het verleden. Om zowel de bevolking te kunnen beschermen als effectief te kunnen optreden tegen de opstandelingen en hun sympathisanten wordt er uitgegaan van een verhouding van één militair of politieagent per vijftig burgers. Zelfs in samenwerking met meerdere landen is dit aantal bij lange na niet haalbaar in hedendaagse conflicten. Tijdens de invoering van de Amerikaanse counterinsurgency-strategie in Irak in 2007, de zogenaamde *Surge*, werd er met behulp van extra troepen een ratio van één veiligheidsfunctionaris op 66 inwoners gerealiseerd in het gebied rond Bagdad. Dit bleek echter niet langdurig vol te houden. Gedurende de oorlog in Irak schommelde de verhouding meestal rond 1:154. In Afghanistan was de situatie nog erger, voor lange periodes waren er zo weinig troepen actief dat de verhouding slechts 1:5380 was. Het probleem strekt zich uit tot de civiele bijdrage die ervoor moet zorgen dat de bevolking zich niet alleen veilig voelt, maar ook sociaaleconomische hulp en politieke hervormingen tegemoet kan zien. Voorheen waren er genoeg ontwikkelingswerkers en diplomaten om zich op dorpsniveau onder de mensen te begeven. Tegenwoordig moeten militaire missies het doen met slechts een handvol ambtenaren van andere ministeries. De Nederlandse soldaten in Uruzgan, bijvoorbeeld, werden initieel slechts bijgestaan door één ontwikkelingsadviseur en één politiek adviseur. Met als gevolg dat de toch al dun gezaaide troepen ook nog eens meer hulp op sociaaleconomisch en politiek gebied moeten bieden. Traditioneel is dat niet echt een militaire taak, het vraagt om aanpassing van de militaire organisatie. Al met al veel meer werk met veel minder middelen.

Een bijkomend probleem is dat moderne militaire interventies zich meestal afspelen in staten waar regeringen niet in staat zijn effectief het gezag over de lokale bevolking uit te oefenen, laat staan de strijd met opstandelingen aan te gaan. Counterinsurgency richt zich weliswaar op het steunen van een regering in de strijd tegen opstandelingen, maar gaat ervan uit dat deze regering in staat is daaraan zelf een bijdrage te leveren. Dat betreft niet alleen politieke en sociaaleconomische acties, maar ook het handhaven van veiligheid met behulp van regeringstroepen en een politiemacht. De oorlogen in

Irak en Afghanistan hebben laten zien dat het in moderne oorlogvoering niet alleen gaat om opstandelingen bestrijden, maar er ook nog eens een land en bijbehorend overheidsapparaat moet worden opgebouwd. Hierdoor krijgt een westerse interventie een allesomvattend karakter; de band tussen staat en samenleving dient niet 'slechts' te worden verbeterd, maar moet totaal opnieuw vorm worden gegeven.

Een kritische terugblik op de geschiedenis van counterinsurgency toont dat het invoeren van een westers staatsmodel eerder een recept voor falen is dan dat het bijdraagt aan het succesvol beëindigen van een conflict. Maleisië was weliswaar een groot succes, maar dat kwam vooral doordat de overgang naar een moderne staatsvorm aansloot bij veranderingen in de samenleving. In de nadagen van het Engelse koloniale gezag hadden steeds meer mensen goed onderwijs genoten en tijdens de Tweede Wereldoorlog hadden de Japanse bezetters een sterke centrale overheid gecreëerd door de positie van de traditionele lokale leiders drastisch in te perken. Deze ontwikkelingen effenden het pad naar de introductie van een moderne democratische staat. In de meeste gevallen leidde de introductie van het westerse staatsmodel echter tot verheving van de opstand of tot een terugkeer naar traditionele bestuursvormen. De Amerikaanse politoloog Samuel Huntington legde in 1968 de fundamentele tekortkoming van de Amerikaanse strategie in Vietnam bloot door erop te wijzen dat het moderniseringsproces dat de band tussen staat en samenleving moest versterken niet aansloot bij de belevingswereld van de traditionele bevolking op het platteland. De Vietcong, daarentegen, wist – mede door gebruik van geweld – steeds meer invloed te krijgen op deze in geïsoleerde gemeenschappen levende mensen die geen geloofwaardig alternatief zagen in de nieuwe centrale overheid. Huntington stelde daarom voor een stelsel in te voeren dat voorzorg in decentralisering van de macht door de traditionele leiders van de verschillende rurale gemeenschappen op lokaal niveau te koppelen aan de overheid. Politici, hoge militairen en beleidsmakers in de Verenigde Staten bleven echter bij het standpunt dat een moderne democratische staat naar westers voorbeeld het beste antwoord was op een communistische opstand. Desnoods moest deze staatsvorm gedwongen worden opgelegd. Onder invloed van dit wensdenken ont-